

LIIKETALOUTTA STRUKTUROIDUSTI

Toiminnallinen kehittämishanke

Anne Pihlajamäki

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2009

Ammatillinen erityisopettajakoulutus

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t) Pihlajamäki, Anne	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 22	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi Liiketaloutta strukturoidusti		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Hirvonen, Maija		
Toimeksiantaja(t) -		
Tiivistelmä <p>Toiminnallisen kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää ja toteuttaa liiketalouden perustutkinnon opetusta ja opintoja strukturoidun mallin mukaan ammattiopisto Luovissa. Strukturointi näkyy arjessa opintojaksojen ja –kokonaisuuksien värikoodijärjestelmänä, jonka avulla opiskelija oppii hahmottamaan kulloinkin opiskeltavan asian kokonaisuudet ja sen osat. Värit ovat näkyvillä luokan seinällä olevissa koko vuoden lukujärjestyksissä.</p> <p>Opetuksessa ja opinnoissa otetaan huomioon myös yhteistyö opiskelijan sidosryhmien kanssa, HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma), opetuksen suunnittelu ja erilaiset oppimismenetelmät. Palautteen antaminen ja luokan yleinen ilmapiiri on myös hyvin tärkeää opetuksen ja oppimisen kannalta.</p> <p>Värikoodeja tullaan käyttämään koko loppuopintojen ajan .</p>		
Avainsanat (asiasanat) ammattillinen erityisopetus, opetussuunnitelma, strukturoitu opetus		
Muut tiedot		

Author(s) Pihlajamäki, Anne	Type of Publication Development project report	
	Pages 22	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Structured way of learning business studies		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Special Needs Teacher Education		
Tutor(s) Hirvonen, Maija		
Assigned by -		
Abstract <p>The aim of this functional development project is to develop and carry out structured way of learning in basic business studies and teaching in Luovi Vocational Institute. In everyday life the structure is visible in color-coded study modules and subjects. With these color-codes the students learn to perceive big picture and little parts of their studies. The colors are seen also on the walls where in year-schedules.</p> <p>In teaching and studying co-operation with student's interest group, IEP (individual education plan), planning the teaching and different study methods are paid attention to. Feedback and atmosphere in the group are very important for teaching and studying.</p> <p>Color-codes will be used for the rest of the studies .</p>		
Keywords vocational special needs education, curriculum, structured education		
Miscellaneous		

Sisältö

<u>1 JOHDANTO</u>	<u>5</u>
<u>2 STRUKTUROITU OPETUS.....</u>	<u>7</u>
<u>2.2 Opetuksen suunnittelu.....</u>	<u>9</u>
<u>2.3 Menetelmä.....</u>	<u>10</u>
<u>2.4 Fyysinen tila ja aika.....</u>	<u>11</u>
<u>2.5 Henkilöt.....</u>	<u>13</u>
<u>2.6 Seuranta ja palaute.....</u>	<u>14</u>
<u>2.7 Emotionaalinen ilmapiiri.....</u>	<u>15</u>
<u>2.8 Itseohjautuvuus.....</u>	<u>16</u>
<u>3 POHDINTA.....</u>	<u>18</u>
<u>Liite 1.....</u>	<u>21</u>

1 JOHDANTO

Opetushallitus tarkistaa vuosina 2006 - 2010 kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet sekä maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen ja vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen perusteet. Uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1.8.2010 alkavissa koulutuksissa. Päivittyneiden opetussuunnitelmien mukana opiskelijoilta poistuu selkeä polku, jota seurata tutkintoon asti, sillä uudet opetussuunnitelmat on suunniteltu työelämän kokonaisuuksien mukaan ja mahdollistavat aikaisempaa suuremman mahdollisuuden valita eri opintokokonaisuuksia, osan voi opiskelija halutessaan valita toisista esimerkiksi toisista perustutkinnoista.

Työskentelen ammattiopisto Luovissa, joka on Suomen suurin ammatillinen erityisoppilaitos. Vuoden 2009 alusta koulutustarjontaa on 27 paikkakunnalla 23 eri koulutusalailla. Luovissa opiskelee vuosittain 1 460 peruskoulutuksen opiskelijaa ja reilut 2 000 opiskelijaa osallistuu aikuiskoulutukseen ja vapaan sivistystyön koulutuksiin. Luovissa työskentelee yli 800 eri alojen ammattilaista.

Liperin yksikössä on n. 200 opiskelijaa, jotka kaikki ovat erityistä tukea tarvitsevia. Liperin yksiköstä voi valmistua kiinteistöhoitajan, kotitalousyrittäjän, talonrakentajan, toimitilahuoltajan, varastonhoitajan ja merkonomien ammatteihin. Yksikössä annetaan myös valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta, jota järjestämme sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavana että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavana koulutuksena.

Oman työhöni kuuluu opetus syksyllä 2008 aloittaneessa liiketalouden perustutkinnon asiakaspalvelun ja markkinoinnin suuntautumisvaihtoehdossa. Tämä ryhmä opiskelee vielä vanhalla opetussuunnitelmalla. Opiskelijat suorittavat kolmen vuoden aikana:

- 20 opintoviikkoa (ov) yhteisiä opintoja,
- 40 ov liiketalouden ja hallinnon yhteisiä ammatillisia opintoja,
- 50 ov koulutusohjelmittain eriytyviä ammatillisia opintoja (asiakasmarkkinointi, markkinoinnin suunnittelu ja markkinointiviestintä) ja
- 10 ov vapaasti valittavia opintoja.

Opinnot sisältävät myös vähintään 20 ov työssäoppimista. Yksi opintoviikko tarkoittaa opiskelijan tekemää 40 tunnin työmäärää.

Oman ryhmäni opiskelijoilla on hyvin erilaisia tuen tarpeita, josta syystä opinnot yksilöllistetään kunkin kohdalla. Suurelle osalle heistä on kuitenkin yhteisenä haasteena hahmottaa kokonaisuuksia. Esimerkiksi useilla opiskelijoilla on vaikeuksia lukuvuoden aikana hahmottaa, missä kohdassa opintoja he ovat menossa, ja mikä opintojakso liittyy kuhunkin kokonaisuuteen. Jokaiselle opiskelijalle on jaettu opintojen alussa kansio välilehtineen muistiinpanoja ja opintojaksoihin liittyvää materiaalia varten. Merkonomin tutkinnon rakenne kohta vanhentuvassa opetussuunnitelmassa on sellainen, että kolmannen vuoden lopussa välilehdet voi poistaa, kaikki asiat nivoutuvat lopulta yhteen.

Kehittämishankkeeni tavoitteena oli luoda strukturoituun opetukseen perustuva värikoodijärjestelmä, jonka avulla opiskelija oppii hahmottamaan opeteltavan asian kokonaisuuden sekä sen osat. Värikoodeja käytetään sekä luokassa näkyvillä olevassa lukujärjestyksessä että mahdollisuuksien mukaan oppimateriaaleissa. Luokan seinällä on koko vuoden lukujärjestykset viikoittain värikoodeilla väritettyinä. Opiskelijat ovat itse valinneet värit pääasiassa miellelyhtymien perusteella (esim. yritystoiminta = rahaa = vihreä).

2 STRUKTUROITU OPETUS

Perustan kehittämishankkeeni tietopohjan Internet-sivustoon:

<http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/>
jossa kuvataan strukturoidun opetuksen peruseriaatteet. Kehittämishankkeeni kirjallisessa osassa analysoin strukturoidun opetuksen menetelmiä suhteutettuna omassa luokassa toteuttamiini toimintamalleihin.

”Strukturoidun opetuksen toimintatavat ovat avuksi monelle erilaiselle oppijalle. Autismikuntoutuksen lisäksi strukturoitu opetus soveltuu kasvatuksellisen kuntoutuksen menetelmäksi etenkin silloin, kun oppimisessa on erityisiä joko lapsen kehitykseen liittyviä pulmia tai oppimiseen vaikuttavista ympäristötekijöistä johtuvia esteitä. Itse asiassa kaikkea opetusta voidaan ja on syytä jossain määrin ja joiltakin osin strukturoida.

Tärkeää on pohtia, mistä kaikesta opetuksen kokonaisuus yleensä koostuu, ja mitä niistä osa-alueista on tarpeen strukturoida kullekin oppijalle. Opetus on sovitettava juuri tälle yksilölliselle persoonalle tässä hänen ainoalaatuudessaan elämän ja oppimisen vaiheessaan näillä käytettävissä olevilla ajallisilla, materiaalisilla ja inhimillisillä resursseilla.”

(<http://www.peda.net/veraja/vep/verkosto/pohjoinenalue/nivala/menetelmia/strukturoitu>)

Kehittämishankkeeni käytännön osassa olemme toteuttaneet värikoodein toteutetut lukujärjestykset ja jatkamme värikoodien käyttöä koko opintojen ajan.

2.1 Yhteistyö

Strukturoidun opetuksen järjestämiseen tarvitaan kaikkien opiskelijan kanssa toimivien tahojen yhteistyötä. Opiskelijan vanhempien, opettajien, luokan lähiohjaajien, mahdollisen henkilökohtaisen ohjaajan, asuntolanohjaajien, sosiaali-ohjaajan ja muiden opiskelijan asioista huolehtivien on tehtävä aktiivista yhteistyötä, että opiskelijan opinnot ja opiskeleminen voidaan järjestää juuri opiskelijan omat tiedot, taidot ja kyvyt huomioon ottaen.

”Yhteistyön merkitys korostuu siirtymävaiheissa, jolloin lapsen kasvatuksellisen kuntoutuksen ammattihenkilöstö vaihtuu. Näitä tilanteita tulee esimerkiksi kuntoutusvastuun siirtyessä keskussairaalaan omaan kuntaan tai kuntayhtymään, lapsen siirtyessä kotihoidosta päiväkotiin, varhaiskasvatuksesta kouluun, ala-asteelta yläasteelle ja ammatilliseen koulutukseen tai mahdollisesti lukioon ja kotoa muuhun asumisyksikköön tai työhön.” (<http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/yhteistyö>)

Ammattiopisto Luovin erityisopetuksen toimialan vuoksi jokaiselle opiskelijalle tehdään vähintään kaksi kertaa vuodessa HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma) mahdollisimman monen opiskelijan kanssa toimivan tahon kanssa yhteistyössä. Ensimmäisessä HOJKSissa määritellään mahdollisuuksien mukaan jo valmiiksi opiskelijan vahvuudet ja erityisen tuen tarpeet. Asiakirjaa pitää päivittää aina tarvittaessa, mutta vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa. Kokouksessa voidaan myös valmiiksi sopia mukautettavat opintojaksot ja -kokonaisuudet, jos niihin on tarvetta.

”Lähtökohtana on, että myös erityisopiskelijat suorittavat opintonsa tutkinnon yleisten tavoitteiden mukaisesti aina, kun siihen on mahdollisuuksia (Laki ammatillisesta koulutuksesta 811/1998, 8§). Jotta tähän päästäisiin, on opiskelijalla oltava mahdollisuus ilmaista osaamisensa eri tavoilla, myös muutoin kuin kirjallisesti. Opiskelijalla on oltava mahdollisuus myös opinnoissaan tarvitsemaansa erityiseen tukeen. Opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin tavoitteisiin voidaan pyrkiä esimerkiksi hyödyntämällä erilaisia oppimisympäristöjä, ope-

tusmenetelmiä ja oppimateriaaleja sekä käyttämällä opintoihin suunniteltua enemmän aikaa.

Opintojen mukauttamista tarvitaan, jos

- opiskelijan opinnot eivät tukitoimista huolimatta etene suunnitellusti ja opiskelija ei saavuta T1 tason tavoitteiden mukaista osaamista
- koulutuskokeilun ja/tai opiskelijavalinta-asiakirjojen perusteella on jo etukäteen tiedossa tarve mukautukseen.” (Ammattiopisto Luovi, 2008)

Oppilaitoksen henkilökunta osallistuu tarvittaessa opiskelijoiden palvelusuunnitelmakokouksiin yhtenä opiskelijan kanssa toimijana. Palvelusuunnitelmassa kuvataan opiskelijan nykytilannetta, hänen saamiaan palveluita ja tukitoimia, kartoitetaan tuen tarpeet ja laaditaan suunnitelma tulevaisuutta varten. Palvelusuunnitelman teko on opiskelijan kotikunnan sosiaaliviranomaisen tehtävä. Opintojen aikana kokouksia on yleensä kaksi ja ainakin viimeiseen, jossa opiskelijan jatkosuunnitelmat koulun jälkeen kartoitetaan, opiskelijan ryhmänohjaaja / opettaja osallistuu yhdessä oppilaitoksen kuntoutusohjaajan kanssa.

”Hyvin ja perusteellisesti tehty laaja-alainen palvelusuunnitelma on tulevaisuutta ajatellen tämän elämänvaiheen tärkeimpiä prosesseja. Nuoren lähtiessä opiskelemaan ja/tai kotoa tulee eteen monia uusia asioita, joita nuoren ja hänen vanhempien on hyvä pohtia yhdessä nuoren yhteistyötahojen kanssa. Palvelusuunnitelmasta käy esille ohjauksen ja tuen tarve eri osa-alueilla sekä niiden määrä ja laaja-alaisuus. Palvelusuunnitelman osa-alueita ovat mm. kommunikointi, omatoimisuustaidot, itsestä ja terveydestä huolehtiminen sekä rahan käyttöön ja kellon tuntemiseen liittyvät asiat.” (<http://verneri.net/yleis/palvelut-ja-tuet/palvelusuunnitelma/koulusta-opiskelemaan-tai-tyoehoen.html>)

2.2 Opetuksen suunnittelu

Opetuksen sisällön suunnittelun lähtökohtana olisi pidettävä sitä, mitä opiskelijan halutaan oppivan ja mitä opiskelija itse tahtoo oppia. Näiden kahden näkemyksen yhteensovittaminen voi olla hankalaakin, mikäli näkemykset eroavat paljon toisistaan. Opiskelijan pitäisi tuntea, että opiskeleminen on mukavaa, vaikkakin siinä voi joutua opiskelemaan asioita, joissa on ollut ennen hankaluuksia.

Ammattiopisto Luovissa opiskelija on pääosin haastateltu oppilaitokseen hakuvaiheessa ja samalla on kartoitettu mm. opiskelijan sosiaalisten taitojen tasoa. Joidenkin opiskelijoiden hakupapereiden mukana on ollut kirjallista informaatiota ja edellisten opettajien, erityisopettajien ja koulunkäyntiavustajien havaintoja opiskelijasta. Tämä ns. siirtotieto sisältää yleensä tietoa mm. opiskelijan ryhmätyötaidoista, motoriikasta ja muutoksensietokyvystä. Nämä tiedot ovat ryhmän muodostamisen ja opetuksen suunnittelun kannalta tärkeitä. Jos ryhmässä on monia, joille esim. ryhmätöiden tekeminen on vaikeaa, niin opetus pitää pyrkiä suunnittelemaan sellaiseksi, että ryhmätöihin on mahdollisuus hiljalleen oppia.

Ensimmäiseen HOJKSaan (henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma) on kirjattu nivelvaiheessa tiedossa olevat mahdolliset erityiset tuen tarpeet. Ammattiopisto Luovin käytäntöihin kuuluu opintojen alkuvaiheessa oppimisvaikeuksien arviointi. Jokaisen opiskelijan lukemisen ja kirjoittamisen, samoin kuin matematiikan oppimisvalmiudet arvioidaan vaikka opiskelijat olisi testattu edellisissä oppilaitoksissa. Tämä antaa informaatiota opettajille ryhmän heterogeenisyydestä, jolloin luokka voidaan tarvittaessa jakaa pienempiin ryhmiin oppimisen helpottamiseksi.

2.3 Menetelmä

Behavioristinen opetustyyli kouluissa on perustunut siihen, että opettaja opettaa luokan edessä puhumalla, jakaa tietoa kalvoja ja PowerPoint-esityksiä heijastaen valkokankaalle ripeään tahtiin ja opiskelijat ottavat opetuksesta irti sen mitä saavat, osa ei saa irti mitään. Nykykäsityksen mukaan opiskelijat oppivat kaikki eri

tavalla; osa kuuntelemalla, osa lukemalla ja näkemällä, osa tekemällä. Nykyaikaisen opetuksen tulisikin ottaa huomioon kaikki erilaiset oppimistyylit.

Ammattiopisto Luovin käytänteisiin kuuluu, että heti opintojen alkupäivinä opiskelijoille tehdään oppimistyylikartoitus ja liiketalouden opiskelijoiden tulos oli odotettu: puolet opiskelijoista tunsivat olevansa audittiivisia oppijoita, puolet kinesteettisiä. Vain muutenkin paljon kirjoja lukevat halusivat mahdollisimman paljon luettavaa aiheista ja monta oppikirjaa.

Nykyisen merkonomiryhmän oppitunneilla ei tehdä muistiinpanoja opetuksen aikana, paitsi mikäli joltakin opiskelijalta löytyy näkökanta, jota ei ole valmiiksi tehdyissä muistiinpanoissa huomioitu. Opiskelijalle annetaan opintojaksoon liittyvät muistiinpanot, joko kokonaisuudessaan tai vain siihen tuntiin kuuluvat, jo ennen kuin opiskelu alkaa. Muistiinpanosivut ovat suorat kopiot vähätekstisesti tehdyistä PowerPoint- tai Word-esityksistä ja niissä on tilaa omille merkinnöille tai piirustuksille. Mikäli opiskelija tahtoo tietää vielä enemmän aiheesta, jokaisella on myös oppikirja, josta samat asiat löytyvät laajempina kokonaisuuksina.

Oppitunteja havainnollistetaan mahdollisimman paljon esimerkeillä ”oikeasta elämästä”. Esimerkkien keksiminen tuottaa joskus hankaluuksia, sillä osalle opiskelijoista oikea aikuisten elämä (kuten auton tankkaaminen ja bensalaskun maksaminen) on vielä vieras käsite. Yritystoiminnan ja markkinoinnin esimerkit ovatkin yleensä perustuneet kuvitteellisen vaaleanpunaisia villasukkia valmistavan yrityksen ympärille.

2.4 Fyysinen tila ja aika

Opiskelun kannalta tarkoituksen mukainen luokkahuone on helposti muunneltavissa eri tarkoituksiin. Merkonomiryhmällä on uudet, juuri remontoitunut tilat, joihin on rakennettu haluamamme luokkaympäristö. Seinät olivat aivan paljaat ja harmaat, joten ensitöiksemme omimme tilan piirtämällä tietokoneella toistemme kuvat seinälle.

”Kouluissa ja luokissa voidaan lisätä oppilaiden ja opettajien me-henkeä ja tietoisuutta omaan yhteisöön kuulumisesta laatimalla kuvagallerioita koulun tiloihin.”

(http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/metelmia/strukturoituopetus/fyysinen_tila)

Ryhmätöitä ja keskusteluja varten on erillinen iso pöytä, jonka ympärille jokainen voi tuoda oman tuolinsa. Opiskelijoiden työpisteet ovat muunneltavia, atk-pöytä ja tuoli ovat säädettävissä istujan mukaan. Atk-työskentelyn aikana erityisesti kiinnitetään huomiota ergonomiaan ja tilavaan työympäristöön.

Mikäli opiskelija tahtoo tai hänelle on luonteenomaisempaa tehdä tehtäviä tai opiskella omassa rauhassa, yleensä jokin naapuriluokista on vapaana, joten hän voi mennä sinne opiskelemaan. Osaan luokkahuoneista on rakennettu äänieristetty tila, jossa voi opiskella rauhassa. Opettaja ja ohjaaja vuorottelevat sitten eri tiloissa avuntarpeiden mukaan.

Jokaiselle opiskelijalle on tulostettu koko lukuvuoden suunnitelma viikkotasolla värikoodein merkittynä opintojaksoittain (liite1) ja koko kolmen vuoden opetussuunnitelma. Samoin värikoodein väritetyt koko lukuvuoden lukujärjestykset on kiinnitetty takaseinälle, josta jokainen läpikäyty viikko poistetaan; samalla voidaan todeta ajankulku lukuvuositasolla (liite 2). Seinälukujärjestyksiin merkitään näkyvästi tulevat kokeet ja tärkeät tapahtumat. Kahvi- ja ruokatauot ovat koko lukuvuoden ajan samaan kellonaikaan ja niistä poiketaan vain erittäin tärkeän menon tai tapahtuman takia.

Luokan istumajärjestys vaihtuu joka jakso siten, että takana istuvat siirtyvät aina eteen ja muut yhden rivin taaksepäin. Tämä on todettu hyväksi tavaksi vaihtaa paikkoja, sillä kun tästä on sovittu heti ensimmäisen lukuvuoden alussa, kaikki tietävät, että jokainen joutuu istumaan etupenkkiin tietyn ajan kuluttua. Näin jokainen myös oppii istumaan eri paikoilla. ”Oppilaiden paikkoja on syytä välillä vaihtaa. Vaihtaminen voidaan tehdä hyvinkin strukturoidusti, jopa niin että kunkin

kuukauden alussa siirrytään tietyn suunnitelman mukaisesti uusille paikoille.”
(http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/fyysinen_tila)

Jokaiselle opiskelijalle hankittiin lukuvuoden alussa kalenteri, johon merkitään tulevat tapahtumat, lomat ja kokeet. Jokainen merkitsee omat henkilökohtaiset menonsa (esim. kuntoutusohjaajan tai terveydenhoitajan vastaanotolle meno) kalenteriin. Kalenteria säilytetään luokassa kaapistossa, jossa jokaisella opiskelijalla on oma hylly koulutarvikkeidensa säilyttämiseen. Luokka siistitään ennen kuin sieltä poistutaan; jokainen huolehtii tavaransa omalle hyllylle ja muutenkin luokan yleisilme pidetään siistinä.

Syksyllä ensimmäisillä oppitunneilla sovimme, että 15 minuutin myöhästymisen oppitunnilta ilman pätevää syytä tarkoittaa tunnin luvatonta poissaoloa ja tunnille ei pääse ennen kuin se vaihtuu seuraavaan. Työelämän yleisiin tapoihin ja opiskelijoiden työllistymisen mahdollisuuksiin vedoten tämä sääntö hyväksyttiin yhteisesti, kun oli ensin keskusteltu, mitkä syyt katsottiin päteviksi.

2.5 Henkilöt

Ammattiopisto Luovissa jokaisessa luokassa on vähintään yksi lähiohjaaja, haastavimmilla opiskelijoilla on myös henkilökohtaisia ohjaajia, mutta heitä on vain lähinnä valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen ryhmissä. Ohjaajan rooli on hyvin tärkeä koko luokalle ja myös opettajalle.

Varsinkin peruskoulupohjaisessa ammatillisessa erityisopetuksessa on tärkeää, että ohjaajalla on pohjakoulutuksena opiskeltavan alan tutkinto. Silloin ohjaaja tietää, mitä opettaja opettaa ja osaa ohjata tukea tarvitsevia oikeaan suuntaan. Merkonomiryhmän ohjaaja on ollut ammattiopisto Luovissa Liperin yksikössä töissä jo useita vuosia, joten hän tietää talon tavat ja paikat paremmin kuin

opettaja ja uuteen oppilaitokseen tulleet opiskelijat. Ohjaaja on pohjakoulutukseltaan merkantti ja hänellä on kaupallisen työn työkokemusta useita vuosia, joten hänelle liiketalouden perustutkintoon liittyvät opinnot ovat tuttuja. Ohjaaja on myös toiminut välittäjänä ja riidanselvittäjänä, kun oman opiskelijan tilanne on leimahtanut riitaan asti toisen opiskelijan kanssa.

2.6 Seuranta ja palaute

”Kasvatukselliseen vuorovaikutukseen liittyy olennaisena osana palautteen antaminen. Yleinen ryhmän, oppilaan tai tilanteen kehuminen ei kuitenkaan riitä. Palautteen olisi hyvä olla mahdollisimman tarkka. Tällaisessa palautteessa otetaan katsekontakti ja mainitaan oppilaan nimi sekä toiminta, mistä hän palautetta saa.” (http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/seuranta_ja_palaute)

Huonojen peruskoulukokemusten ja osittain niistä johtuvasta itsetunnon puutteesta johtuen opiskelijoista on selkeästi havaittavissa, että he eivät luota omiin taitoihinsa ja kykyihinsä lainkaan riittävästi. Opiskelijat hakevat varmistusta jokaiseen tekemiseensä hyvin paljon. Opettajan ja ohjaajan on joka hetki vahvistettava opiskelijoiden itsetuntoa ja rohkeutta tehdä koko ajan enemmän harjoituksia itsenäisesti ja vasta sitten kysyä vahvistusta siihen, onko tehtävä tai harjoitus tehty oikein.

Palautetta ja kehuja varsinkin haetaan opettajalta ja ohjaajalta joka tunti ja niitä myös annetaan. Aloitimme syysloman jälkeen oppilaitoksemme kirjaston tilaaman kirjastokirjojen luetteloinnin tietokantaan ja siihen on osallistunut koko luokka. Luokka on ollut yhdessä siivoamassa vanhaa kirjastotilaa ja ullakkoa, josta löytyi mm. 1900-luvun alussa painettuja kirjoja. Jokainen opiskelija on osallistunut kirjojen kuljettamiseen varastolta luokkaan kirjattavaksi ja kirjaajat ovat vaihtuneet tietyn ajan välein. Luokka on samalla opetellut tiimityöskentelyn ja vastuullisen työn teon taitoja.

Tämä projekti on yhteinen logistiikan ja puhdistuspalvelujen opiskelijoiden kanssa. Logistiikan opiskelijoiden vastuualueeseen on kuulunut kirjojen pakkaus ja kuljetus yleensä ja puhdistuspalvelujen opiskelijat ovat siivonneet kirjastoa ja puhdistaneet kirjat mahdollisista epäpuhtauksista. Liiketalouden opiskelijat ovat olleet liiankin ahkeria ja tehneet työtä nopeammin kuin mitä kirjaston henkilökunta osasi olettaa. Muiden opintolinjojen työskentelyssä on ollut toivomisen varaa, joten merkonomiryhmä on tehnyt myös heidän töitään.

Projektin aikana on myös kohdattu tietoteknisiä ongelmia koneiden kaatuillessa ja tietojen hävitessä bittiavaruuteen, mutta varmuuskopioiden olemassaolo on säästänyt suuremmilta katastrofeilta ja turhalta työltä. Niinkin yksinkertainen kiitos itselle ja toisille kuin aplodit ovat antaneet opiskelijoille onnistumisen tunnetta.

2.7 Emotionaalinen ilmapiiri

Opettamisen ja oppimisen kannalta hyvä ilmapiiri on luokassa elintärkeää. Strukturoidun opetuksen verkkosivustoilla mainitaan erityisesti, että ”Oppijan persoonallisuuden tunne-elämän alue tulee ottaa huomioon opetusratkaisuja tehtäessä siten, että motivaatio, asenteet, tuntemukset ja mielikuvat sitoutuvat aina osaksi opittavaa tietoa.” (http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/emotionaalinen_ilmapiiri)

Opiskelijat ovat tällä hetkellä 16 – 20 -vuotiaita ja heillä on menossa ikään liittyvää monenlaista kuohuntavaihetta. Suurin osa elää pahinta/aktiivisinta puberteetti-ikää ja muutama alkaa olla jo aikuisuuden kynnyksellä. Jokaisella on kuitenkin omat erityisongelmansa ja meidän, opettajien, ohjaajan ja muun henkilökunnan on oltava tietoisia niistä, mikäli ne vaikuttavat opiskeluun. Esimerkiksi lääkityksen vaihto tai vähentäminen / lisääminen näkyy opiskelijoissa erilaisin oirein. Luokassamme on avoin ilmapiiri; yleensä opiskelijat itse kertovat julkisesti, mikäli heidän lääkitystään on muutettu ja miten muutoksen pitäisi näkyä tai jos heidän koulun ulkopuolisessa elämässään on tapahtunut muutoksia.

Opiskelijat ovat herkkiä mittareita yhteiskunnan muuttuviin olosuhteisiin; olemme keskustelleet paljon ryhmän kanssa seurustelemisesta, työttömyydestä, köyhyydestä, paljon myös erilaisista sairauksista, kuten epilepsiasta ja skitsofreniasta. Erityisen paljon olemme keskustelleet siitä, miten paljon toisen asioihin voi puuttua ja mitkä toisen asioista kuuluvat heille. Luokkatovereista huolehtiminen on mennyt usein liian pitkälle ja toisen opiskelijan huolet ovat vaikuttaneet omaan jaksamiseen.

2.8 Itseohjautuvuus

”Itseohjautuvuuteen kuuluu kyky suunnitella omaa oppimistaan, asettaa oppimiselleen tavoitteita, käyttää sopivia tehokkaita oppimisstrategioita sekä arvioida oppimistuloksia ja oppimisprosessia.” (<http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/itseohjautuvuus>)

Jokaisella ammattiopisto Luovin opiskelijalla on jokin erityinen syy, miksi hän on päässyt ammatilliseen erityisopetukseen. Yli puolella opiskelijoista tämä syy on jokin oppimiseen liittyvä vaikeus. Yleisin oppimisvaikeus on lukihäiriö, jonka oireina voi olla esimerkiksi lukemisessa sen hitaus tai vaikeus, oikeinkuulemisen vaikeus, kirjoittamisessa kirjainten tai niiden paikan sekoittuminen tai kirjaimia on liikaa tai liian vähän tai jopa sanoja puuttuu. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Lukivaikeus>) Kaikille luki-opiskelijoille on järjestetty vähintään joka viikko eriytetyt tunnit lukiopettajan johdolla. Lukiopettaja käyttää materiaalina merkonomien opintoihin liittyviä tekstejä ja harjoituksia.

Opiskelija, jolla on oppimisvaikeuksia, ei yleensä luokkatilanteessa luota omaan osaamiseensa, vaan hakee varmistusta opettajalta ja ohjaajalta jokaiseen tekemiseensä. Yleensä hänen itsetuntonsa on myös alhainen ja suurin osa hänen kommentistaan ja vastauksistaan alkaa itseä vähättelevästi. Opintojen alkaessa ensimmäiset viikot menivät juuri tuon vähättelyn ja liiallisen itsekritiikin pois kitkemiseen.

Jokaisen opiskelijan henkilökohtaisen oppimistyylin ja -strategian hakemiseen ja löytämiseen menee vielä jonkin aikaa. Pidin luokalle ensimmäisen pistokokeen joulukuun alussa, ilmoitin pistokokeesta kahta päivää ennemmin, että koe ei tulisi kuitenkaan ihan yllätyksenä. Mainitsin myös, että kokeeseen voi lukea muistiinpanoista, sillä lyhyesti vastattavat kysymykset tulevat suoraan niistä ja pelkästään tunneilla kuuntelullakin kokeessa tulisi pärjäämään hyvin. 12 opiskelijasta vain kolme oli ottanut muistiinpanot mukaan asuntolaan, heistä ainoastaan yksi oli lukeut muistiinpanot kerran läpi.

3 POHDINTA

Oppiaineiden välinen rajanveto alkaa olla jo näin ensimmäisenä opiskeluvuotena vaikeaa, sillä kaikissa kaupallisten aineiden perusteissa puhutaan samoista asioista, yleensä eri kannalta katsottuna (yrittäjä – sidosryhmä – asiakas - markkinoija). Tämän takia värikoodeihin perustuva oppiainejako (liite 1) on helpottanut opiskelijoiden hahmottamista siitä, kenen kannalta asiaa missäkin oppiaineessa katsotaan. Vihreissä opintojaksoissa asioita tarkastellaan yrittäjän kannalta, punaisissa jaksoissa markkinoijan ja markkinoinnin kannalta, atk näyttäytyy keltaisena ja matematiikka sinisenä.

Opintojaksojen ajankohdat ja järjestys lukuvuosien varrella ovat määräytyneet monen vuoden kokemuksen perusteella. On hyvä tietää ensin yrityksistä ja niiden toiminnasta ennen kuin voidaan aloittaa yrityslainsäädännön opinnot. Asiakaspalvelun perusteet on sijoitettu heti opintojen alkuun, sillä opiskelijat työskentelevät vuoropäivin oppilaitoksemme varastolla asiakaspalvelutehtävissä harjoittelemassa oppimaansa käytännössä. Markkinoinnin perusteet edeltävät markkinointiin liittyvää lainsäädäntöä, eli pääasiassa kuluttajansuojalakia.

Optimitilanteessa koko kolmen vuoden opiskelut voi viedä läpi värikoodein. Kaksi seuraavaa lukuvuotta tulevat keskittymään markkinoinnin eri osa-alueiden ympärille, joten lukujärjestys ja vuosikaavio täytyvät punaisen eri sävyillä. Markkinoinnin osa-alueet, jotka liittyvät matematiikkaan saisivat sinisen sävyn, atk-pohjaiset saisivat keltaisen lisän. Ammattienglanti olisi punaisemman ruskean sävyinen, kuten myös puolet ruotsin (väri vielä päättämättä) opintojaksosta. Valinnaiset opinnot säilyvät harmaana, mutta mikäli esim. taitto-ohjelmaa valinnaisena opiskellessa teemme mainoksia tai mainoslehtisiä, siihenkin tulisi punainen sävy.

Äärimmilleen vietynä värikoodiajattelu voisi lähteä kansioihin lisättävien välilehtien mukaan: jokainen opintojakso olisi tietyn värinen ja muistiinpanot ja monistheet noudattaisivat samaa värikoodia. Tällä hetkellä monen opiskelijan kansiot ovat sekaisin; he eivät tiedä mihin kokonaisuuteen monistheet ja kopiot kuuluvat,

sillä kaikki paperit ovat yhtä valkoisia ja niissä käsiteltävät asiat voivat olla mo-
neen kokonaisuuteen kuuluvia.

Syksyllä 2009 alkavissa koulutuksissa (Oulun ja Helsingin yksiköissä) toteutetaan
jo uutta opetussuunnitelmaa, jonka lähtökohtana ovat selkeät työelämän kokonai-
suudet. Asiakaspalvelun ja markkinoinnin suuntautumisvaihtoehto muuttuu asia-
kaspalvelun ja myynnin suuntautumisvaihtoehdoksi / osaamisalaksi. Luovissa to-
teutettavat suuntautumisvaihtoehdot on rajattu kahteen, asiakaspalvelun ja myyn-
nin koulutusohjelmaan ja talous- ja toimistopalveluiden koulutusohjelmaan. Kaikil-
le yhteisen 20 opintoviikon asiakaspalvelun opintokokonaisuuden jälkeen opiske-
lijalla on mahdollisuus valita mieleisensä opintopolku, joka voi sisältää opintoja
molemmista suuntautumisvaihtoehdoista. Tämä mahdollistuu vain, mikäli aloitta-
via ryhmiä on enemmän kuin yksi. Liperissä viimeistään 2011 alkavan koulutuk-
sen suuntautumisvaihtoehtoa ei ole vielä päätetty.

Lähteet

Ammattiopisto Luovi. Toimintaohje opintojen mukauttamiseen. [Viitattu 1.4.2009]

Kerola, K. (toim). 2001. Struktuuria opetukseen. Selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjinä. Porvoo: WS Bookwell

Korpela, J. 2009. Pienehkö sivistyssanakirja.
<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/siv/sanats.html>. [Viitattu 23.1.2009]

Mikkonen, S. 2001. Päivitetty kevät 2007. Strukturoitu opetus. Verkkomateriaali.
<http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/menetelmia/strukturoituopetus/>
[Viitattu 23.1.2009]

Opetushallitus, Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, Liiketalouden perustutkinto, 2004. 2 p. Helsinki: Hakapaino Oy

Vernerit – kehitysvamma-alan verkkopalvelu.
<http://verneri.net/yleis/palvelut-ja-tuet/palvelusuunnitelma/koulusta-opiskelemaan-tai-tyoehoen.html>. [Viitattu 1.4.2009]

Wikipedia tietosanakirja. Verkkomateriaali. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Lukivaikeus>.
[Viitattu 23.1.2009]

Yrtti	VIHREÄ
Atk	KELTAINEN
Aspa	PUNAINEN
Matematiikka	SININEN
Liikunta	VIOLETTI
Äidinkieli	PINKKI
Englanti	ORANSSI
Fysiikka/Kemia	HARMAA
Valinnainen	RUSKEA

Ma 28.5.	Ti 29.5.	Ke 30.5.	To 31.5.	Pe 1.6.
...
...
...
...
...

Ma 18.12.	Ti 19.12.	Ke 20.12.	To 21.12.	Pe 22.12.
...
...
...
...
...

Ma 8.5.	Ti 9.5.	Ke 10.5.	To 11.5.	Pe 12.5.
...
...
...
...
...

Ma 8.4.	Ti 9.4.	Ke 10.4.	To 11.4.	Pe 12.4.
...
...
...
...
...

Ma 28.5.	Ti 29.5.	Ke 30.5.	To 31.5.	Pe 1.6.
...
...
...
...
...

Ma 18.12.	Ti 19.12.	Ke 20.12.	To 21.12.	Pe 22.12.
...
...
...
...
...

Ma 8.5.	Ti 9.5.	Ke 10.5.	To 11.5.	Pe 12.5.
...
...
...
...
...

Ma 28.4.	Ti 29.4.	Ke 30.4.	To 1.5.	Pe 2.5.
...
...
...
...
...

Ma 8.5.	Ti 9.5.	Ke 10.5.	To 11.5.	Pe 12.5.
...
...
...
...
...

Ma 28.5.	Ti 29.5.
...	...
...	...
...	...
...	...
...	...

Ma 28.5.	Ti 29.5.	Ke 30.5.	To 31.5.	Pe 1.6.
...
...
...
...
...

Ma 18.12.	Ti 19.12.	Ke 20.12.	To 21.12.	Pe 22.12.
...
...
...
...
...

Ma 8.5.	Ti 9.5.	Ke 10.5.	To 11.5.	Pe 12.5.
...
...
...
...
...

Ma 28.4.	Ti 29.4.	Ke 30.4.	To 1.5.	Pe 2.5.
...
...
...
...
...

Ma 28.5.	Ti 29.5.	Ke 30.5.	To 31.5.	Pe 1.6.
...
...
...
...
...

Ma 18.12.	Ti 19.12.	Ke 20.12.	To 21.12.	Pe 22.12.
...
...
...
...
...

Ma 8.5.	Ti 9.5.	Ke 10.5.	To 11.5.	Pe 12.5.
...
...
...
...
...

Ma 28.4.	Ti 29.4.	Ke 30.4.	To 1.5.	Pe 2.5.
...
...
...
...
...

